

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Дипломна робота
магістра

з теми: **«АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКІВ МОВЛЕННЯ
ЗАСОБАМИ ЕЙДЕТИКИ»**

Виконала: студентка групи SoL1-M21z
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.01 Логопедія
Костик Любов Богданівна

Науковий керівник: Гаврилова Н.С.
професор, кандидат психологічних наук

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ВАД У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФФН	7
1.1. Особливості розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку	7
1.2. Корекційно-педагогічна робота з дітьми з ФФН.....	11
РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЙДОТЕХНІКИ НА ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДОШКІЛЬНИКАМИ.....	17
2.1. Розвиток теорії ейдетики, як однієї з інноваційних та прогресивних методик	17
2.2. Методи та прийоми ейдетики, які застосовують для розвитку асоціативно-образного мислення	22
2.3. Використання образів-символів на логопедичних заняттях з дошкільниками.....	35
РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АСОЦІАТИВНО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФФН.....	42
3.1. Організація і методика проведення експериментального дослідження.....	42
3.2. Аналіз результатів дослідження	47
3.3. Методичні рекомендації автоматизації звуків мовлення засобами ейдетики.....	63
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	71
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. У наш час надзвичайно важливою запорукою повноцінного розвитку дитини є її своєчасне засвоєння правильної вимови фонем, формування вміння контролювати вимову у процесі спілкування з оточуючими. Зокрема, різні відхилення у розвитку фонетичного боку мовлення викликають у дітей комплекс труднощів: у процесі адаптації їх у соціальне середовище, особливо нове, незвичне для них; під час навчання, зокрема, при опануванні навичками письма та читання; при спілкуванні з дорослими та ровесниками. Часто причиною формування комплексів неповноцінності у дошкільнят стають порушення звуковимови, які також можуть у майбутньому гальмувати їхню самореалізацію. Усі ці причини вагомі для того, щоб своєчасно виявляти такі відхилення у розвитку дитини і виправляти їх.

Все більшої популярності у освітньому просторі набуває впровадження інноваційних технологій, які сприяють оптимізації взаємодії з вихованцями та гуманізації процесу навчання. Важливість та ефективність використання інноваційних освітніх технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення вивчалися такими науковцями як: М. Савченко, М. Хватцева, Т.Філічова, Є Соботович, Н. Гаврилова, С. Конопляста, Л. Лісова, І. Мартиненко, О. Мілевська, Ю. Рібцун, В. Тарасун, В. Тищенко, О. Ткач, О. Белова, М. Шеремет, Н.Чевельова, Г.Чиркіна, Л.Волкова, М. Поваляєва, М. І. Чистякова та ін.

Формування мовленнєвої діяльності у дошкільньому віці відбувається поступово разом із фізичним розвитком дитини зростає і психофізичний. Рівень розвитку розумових здібностей дошкільників залежить від успішного оволодіння ними програмним матеріалом. Розвивальний ефект навчання залежить від того, яким способом дітям повідомляються нові знання. Зокрема, з цією метою, науковці радять у процесі навчально-виховної роботи використовувати різноманітні символи-образи, які відкривають творчий

потенціал, зміцнюють зацікавлення, підвищують мотивацію та підводять дитину до самостійного засвоєння норм правильної вимови звуків рідної мови.

Саме тому актуальним на сучасному етапі є запровадження у корекційно-розвивальний та виховний процес сучасних освітніх технологій. Однією із таких є ейдетика. Це методика розвитку пам'яті, така ігрова система, яка опирається на властиве кожній дитині вміння уявляти й фантазувати за допомогою зорових уявлень й відчуттів (нюхових, смакових, тактильних), що знаходить своє практичне застосування в різних сферах її життєдіяльності.

Методи та прийоми ейдетики ґрунтуються на вмінні асоціювати. Проведення занять з використанням елементів ейдетики у роботі з дітьми, які мають фонетичні та фонетико-фонематичні порушення мовлення, формує новий підхід до освітньо-виховних технологій, який дозволяє дітям із задоволенням, легко та комфортно засвоювати нові знання, стимулює їхню комунікативну активність, сприяє розвитку образного мислення й різних видів уваги та пам'яті.

Корекційні методики з прийомами ейдетики вже розроблені Ю. В. Рибцун, Н. В. Максименко, С. Б. Ковальчук, В. В. Зеленською та ін. науковцями та логопедами, проте, вважаємо, що необхідно розробити рекомендації для організації пропедевтичної роботи на основі ейдетичних прийомів, які дозволять покращити та удосконалити навчально-виховний процес у закладах дошкільної освіти.

Актуальність порушеної важливої проблеми, її наукове та практичне значення й зумовили вибір теми нашого дослідження – «Автоматизація звуків мовлення засобами ейдетики».

Мета дослідження: обґрунтування методики обстеження рівня розвитку асоціативно-образного мислення у дітей з фонетичним та фонетико-фонематичним порушенням мовлення; теоретичне висвітлення особливостей використання методів і прийомів ейдетики у роботі з розвитку мовлення старших дошкільників.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, визначити сутність, зміст, шляхи та особливості розвитку мовлення у дітей за допомогою ейдетики.
2. Розкрити сутність прийомів ейдетики, як засобів розвитку асоціативно-образного мислення у дітей дошкільного віку.
3. Провести дослідження рівня асоціативно-образного мислення у дошкільників з фонетичним та фонетико-фонематичним порушенням мовлення, проаналізувати та представити результати його вивчення.
4. Розробити методичні рекомендації для автоматизації звуків мовлення засобами ейдетики.

Об'єкт дослідження: процес формування мовленнєвих навичок у дітей з порушеннями мовлення засобами ейдетики.

Предмет дослідження – запровадження ейдетичних методів та прийомів (зокрема, автоматизації звуків) у логопедичну роботу з дошкільниками.

Для досягнення нашої мети та вирішення поставлених завдань ми використали наступні **методи дослідження:**

- **теоретичні:** системний аналіз педагогічної і навчально-методичної літератури з проблеми дослідження;
- **емпіричні:** науково-педагогічні спостереження, бесіди з дошкільниками з вадами мовлення і вихователями, вивчення передового досвіду педагогів.
- **статистичні** – кількісний та якісний аналіз результатів експериментального дослідження.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що застосування під час ігор-занять методів та прийомів ейдетики допоможуть педагогу через неповторний світ різноманітних образів сформувати мовленнєву полікомпетентність дітей, спонукати дошкільнят до невимушеного та легшого пізнання навколишньої дійсності, стимулювати його комунікативну активність, сприяти розвитку образного мислення, різних видів уваги й пам'яті та

закріпити - автоматизувати за допомогою виконання регулярних мовленнєвих тренувань логопедичних вправ та ігор поставлені звуки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані вихователями закладів дошкільної освіти та вчителями-логопедами у роботі із дітьми, які мають порушення мовлення.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі ЗДО №53 «Віночок» м. Чернівців. У дослідженні брали участь 60 дітей старшого дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Матеріали роботи висвітлені на Міжнародній науковій конференції «Інноваційні проекти і програми в психології, педагогіці та освіті» (м. Рига, Латвійська Республіка (10-11 грудня 2021 р.) у тезах «Автоматизація звуків мовлення у дошкільників засобами ейдетики» та на XV Міжнародній науково-практичній конференції «Спеціальна і інклюзивна освіта: проблеми та перспективи» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (17-18 листопада 2022 року) у статті «Ейдотехнологія у логопедичній роботі з дошкільниками».

Структура дипломної роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Важливим показником готовності дитини до навчання у школі та запорукою її успішного оволодіння грамотою і читанням є правильне мовлення. Порушення звуковимови у комплексі з недорозвиненням фонематичних процесів є сьогодні, як зазначають науковці, найпоширенішими мовленнєвими вадами дошкільного віку та спостерігають суттєве збільшення кількості таких дітей в Україні. Оскільки, дошкільний період є найбільш відповідальним етапом формування мовлення у життєвому циклі людини, то пошук інноваційних шляхів корекції мовлення у дітей дошкільного віку з ФФН набуває в сучасних умовах надзвичайно важливого значення.

Процес формування мовленнєвої діяльності відбувається довготривало і поступово, разом із фізичним зростанням та психофізичним розвитком дитини.

Часто, через невміння висловлювати свої думки та страх виглядати смішною, дитина втрачає можливість спільної діяльності з однолітками. Традиційні корекційні заняття для дітей-логопатів не завжди є легкими та цікавими.

Ейдетика допомагає педагогам розвивати словесну пам'ять дітей, зокрема, запам'ятовувати правила, вірші, а також іншу інформацію, що складно запам'ятовується через її монотонність, числові ряди, іноземні слова, картини та обличчя людей; вчить правильно реагувати на стресові ситуації та спогади про них та забувати непотрібну або негативну інформацію; допомагає сформувати позитивне ставлення до навчання та вміння нестандартно, творчо мислити, знаходити незвичайні виходи із звичайних ситуацій.

На логопедичних заняттях з формування правильної звуковимови використовуються такі ейдетичні прийоми роботи з образами-символами: фонетичні асоціації; прийом зацікавленості; прийом перевтілення; оживлення символів; активізація відчуттів. Дитина набагато легше та швидше засвоює поняття, яке показує логопед на собі та позначене символом, який є зрозумілим для її сприймання.

Автоматизація звука за допомогою символу спершу здійснюється на рівні механічного засвоєння, і вже згодом відбувається послідовний перехід на рівень усвідомленого використання знань та орфоепічних навичок.

Проведене дослідження рівня асоціативно-образного мислення за методикою листівок Є. Антощука у дошкільників двох старших груп закладу дошкільної освіти №53 «Віночок» м. Чернівці засвідчило, що у дітей з типовим розвитком переважає середній рівень сформованості асоціативно-образного мислення (43,5%), достатній (28,5%) і трохи менше високий (24,5%). Низький рівень становить всього (3,5%). А у дітей з мовленнєвими порушеннями середній рівень становить (41,5%), достатній (19,8%), високий удвічі менший (9,2%), проте низький рівень становить аж (29,5%), тобто у десять разів більше, ніж у дітей з типовим розвитком. У 80% дітей старшого дошкільного віку вимова фонем відповідає нормотиповій, у 13% дошкільників спостерігалися незначні плутання фонем при вимові їх у словах при цьому ізольована вимова, переважно при тяжких переключеннях з однієї артикуляції на іншу (т-к, с-ш, з-ж, л-р) у словах. У 7% дітей спостерігалася помірна фонетична проблема в мовленні. У кожної дитини були свої труднощі, зокрема, порушення вимови фонем р, р', відсутність чи заміна їх в мовленні на л; увелярна вимова або пом'якшена вимова звука мовлення; заміна л на л', пом'якшена вимова фонем с, з, ц, дз; заміна ш, ж, ч, дж на с, з, ц, дз; с', з', ц', дз'; заміна к на т та ін.

Отже, використовуючи засоби ейдетики у навчально-виховному процесі, ми розширюємо творчі можливості дитини, формуємо вміння ефективно й самостійно вчитися, підвищуємо її самооцінку, а також мотивацію, яка сприяє кращим результатам корекційно-навчальної роботи та підводить дитину до самостійного засвоєння норм правильної вимови звуків рідної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко І.М. Ейдетика для розвитку та навчання дошкільників. Умань: 2015. 30 с.
2. Антощук Є. Вчити чи навчати? *Психолог. Шкільний світ*. 2006. № 37. С. 25-27.
3. Антощук Є. Українська школа ейдетики. *Психолог*. 2015. № 21/22. С. 4-9.
4. Антощук Є. Як навчитися забувати. *Психолог. Шкільний світ*. 2004. №1. С. 15-16.
5. Безсмертна Н.І. Впровадження методів ейдетики у процес навчання та виховання учнів. *Обдарована дитина*. 2012. № 9. С. 15-23.
6. Бенце Н. С. Ейдетичні технології як засіб розвитку молодшого школяра. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (13-14 листопада 2015 року)*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. 128 с.
7. Бесєдіна А. Вплив методів і завдань ейдетики на розвиток особистості дитини. *Рідна школа*. 2009. № 2-3. С. 61-62.
8. Білуха В. В. Ейдетика на допомогу логопеду. *Логопед*. 2011. № 12. С. 23-29.
9. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика. Запоріжжя, Просвіта, 2000. 216 с.
10. Брушневська І.М. Ейдетика вчить, як зі звуками дружить. *Логопед*. 2012. № 10. С. 16-23.
11. Васько А.М. Ейдетика для дошкільнят: програма розвитку пізнавальної активності дошкільників методами ейдетики. *Обдарована дитина*. 2013. № 4. С. 51-59.
12. Верещак Л. Б. Розвиваємо мовлення дітей дошкільного віку засобами ейдетики. *Логопед*. 2017. № 9. С. 30–32.
13. Выготский Л. С. Мышление и речь. Собр. соч. Т. 2. М.: Педагогика, 1982. С.136-248.
14. Гаврилова Н. С. Психологічна характеристика дітей з загальним

- недорозвитком мовлення з порушенням пізнавальної сфери кінетичного типу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. Сер.:соціально-педагогічна. За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський, 2008. Вип. X. С. 181-185.
- 15.Гайдаєнко М.П. Варто тільки захотіти - вище себе полетіти! ейдетика - дивовижна реальність. *Психолог*. 2011. № 28. С. 28-30.
- 16.Ганоцька К.І. Використання прийомів ейдетики у пізнавальному розвитку дітей дошкільного віку. *Матеріали XXX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації"* : Зб. наук. Праць. Переяслав-Хмельницький. 2017. Вип. 30. С. 647.
- 17.Гончарук О.В. , Нечипоренко О.В. Навчання + ейдетика - цікаво, швидко, назавжди. *Педагогічна майстерня*. 2011. № 11. С. 12-17.
- 18.Денега З., Гац О., Попова Н. Використання ейдетичних символів під час формування фонематичної компетентності дошкільників із ФФНМ. *Логопед*. 2017. № 8. С. 5–8.
- 19.Добровська Л.О., Добровський В.Л. Ігрові технології як засіб ефективності навчального, виховного процесу. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м.Чернігів,13-14 листопада 2015 р.). Херсон: Видавничий дім "Гельветика". 2015. 128 с.
- 20.Добрянська Н. У світі казкової ейдетики: техніки ейдетики в початковій школі. *Початкова освіта*. 2016. № 13. С. 35–47.
- 21.Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи. Авт. упоряд. М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій. Харків. Вид-во "Ранок". 2012. 60 с.
- 22.Зеленська В. В. Використання методів і прийомів ейдетики для розвитку пам'яті, образного мислення та уваги в учнів початкових класів. Біла Церква, 2017. 69 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-metodiv-i-prijomiv-ejdetiki-dla-rozvitku-pamati-obraznogo-mislenna-ta-uvagi-v-ucniv-pocatkovih-klasiv-164769.html>

- 23.Ковальчук С. Б. Використання прийомів ейдетики у корекційній роботі з дітьми-логопатами. Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчання в школі: навч.-метод. посіб. Черкаси, 2014. 125 с.
URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/352/%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BF%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>
- 24.Костик Л. Автоматизація звуків мовлення у дошкільників засобами ейдетики. Міжнародна наукова конференція «Інноваційні проекти і програми в психології, педагогіці та освіті» (м. Рига, Латвійська Республіка (10-11 грудня 2021 р.). програми в психології, педагогіці та освіті» (м. Рига, Латвійська Республіка (10-11 грудня 2021 р.). С.200-203.
URL:
<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/jrjtXPTqwqfMFPwTGrIDZzfSDxVqd zJZMKbCzZlghvSsMxkFkbQcWJBdPpQvzfcvkwPqpVzm?projector=1&messagePartId=0.1>
- 25.Крива Н. Л. Вчимо вірші з радістю. *Обдарована дитина*. 2010. № 7. С. 31-40.
- 26.Круподер Н.І. Ейдетика як засіб розвитку пам'яті дитини дошкільного віку. *Нива знань*. 2015. № 2. С. 39–40.
27. Леміжанська О. Використання методів ейдетики у початковій школі. *Початкова школа*. 2018. № 4. С. 42–45.
- 28.Литвиненко В.А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки: навч.-метод. посіб. Суми: ПП Кубраков С.Г., 2019. 144 с.
- 29.Максименко Н. В. Ейдетика та логопедія. Київ, 2016. 79 с. URL:
<https://drive.google.com/file/d/0B6-31SVI3k3dVHFZb1BYczc4VEE/view?resourcekey=0-YX6lp-niVl1DW1Ob8lsLNg>
- 30.Матюгін І. Ю. Школа ейдетики. Зорова, тактильна, нюхова пам'ять. Москва: Ейдос, 1994. 78 с.

31. Матюгін І. Ю., Рибникова І. К. Методи розвитку пам'яті, образного мислення, уяви. Москва: Ейдос, 1996. 59 с.
32. Миронова С.П. Реалізація корекційних цілей у разі використання сучасних освітніх технологій у спеціальних школах. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. кол. авт. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. Вип. 53. С. 70 – 73.
33. Мілевська О.П. Застосування структурного аналізу розуміння тексту у навчанні учнів із затримкою психічного розвитку. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2015. Вип. 6. С. 124-129.
34. Мовчан Н. М. Ейдетика і формування правильної вимови звуків. *Логопед*. 2015. № 10. С. 2–9.
35. Назарук В. Эйдетические формы обучения. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2012. № 4. С. 56-58.
36. Недозірна Г.І. Розвиток пам'яті та творчого мислення методами ейдетики в початковій школі. *Обдарована дитина*. 2013. № 3. С. 9–14.
37. Нечипоренко О.Г. Ейдетика - шлях самореалізації. *Психолог. Шкільний світ*. 2011. № 43. С. 19-22.
38. Нечипоренко О.Г. Програма спецкурсу "Ейдетика у звичайному класі". *Початкова освіта*. 2014. № 13. С. 24–28.
39. Нечипоренко О.Г. Таємниці ейдетики. *Початкова освіта*. 2014. № 13. С. 4–15.
40. Нечипоренко О.Г. Таємниці ейдетики: матеріали для вчителів, які мають намір допомогти своїм учням у навчанні. *Психолог*. 2015. № 21-22. С. 16–17.
41. Нікітіна А. Ейдетика - мистецтво ефективного сприйняття. *Психолог. Шкільний світ*. 2011. № 20. С. 34-35.
42. Пащенко О. Ейдетика в навчанні. *Дошкільне виховання*. 2010. № 5. С. 20-22.
43. Пащенко О. Ейдетика для розвитку й навчання. *Дошкільне виховання*. 2010. № 10. С. 16-18.

44. Пащенко О. Креативний розвиток: ейдетика для дорослих і малих. *Дошкільне виховання*. 2012. № 2. С. 24-26.
45. Пащенко О. Розвиток пам'яті в дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2009. № 5. С. 24-25. Школа мислення.
46. Пащенко О. Тактильні та предметні асоціації. *Дошкільне виховання*. 2009. № 1. С. 24-25. Школа мислення.
47. Пестун О. Г. Ейдетика – легкий спосіб сприйняття складної інформації. *Інформаційний, науково-методичний журнал «Освіта Сумщини»*. №1 (29). 2016. 65 с.
48. Рибцун Ю. В. Использование методов и приемов эйгетики в учебно-воспитательной работе с детьми логопедической группы. Современные технологии логопедической помощи в условиях специального и инклюзивного образования : материалы городской межрегиональн. научн.-практ. конф. В 2-х тт. Т. 1. М. : ГБОУ ВПО МГПУ, 2014. С. 144-151.
49. Рибцун Ю. В. Використання ігрових прийомів у розвитку артикуляційної моторики молодших дошкільнят з ГНР. *Дефектологія*. 2008. № 1. С.11-13.
50. Рибцун Ю. В. Вірші, картинки, звуки для забави та науки. Фонетико-фонематична компетентність дошкільника (у двох частинах) [альбом для ігр-занять з дітьми 3-6 років]. Харків: Видавнича група „Основа”, 2013. 176 с.
51. Рибцун Ю. В. Дидактична багатоваріативна гра „Чарівний будиночок” *Логопед*. 2012. № 9 (21). С. 33-36.
52. Рибцун Ю. В. Ой, весела у нас зима. Київ: Літера ЛТД, 2010. 64 с.
53. Рибцун Ю. В. У саду та на городі: дидакт. Гра. *Дошкільне виховання*. 2000. № 8. С. 25.
54. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навч. посіб. Тернопіль. Богдан, 2009. 160 с.
55. Соботович Є. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку

- дітей дошкільного віку. *Теорія і практика сучасної логопедії*. Збірник наукових праць. 2004. С.17-35.
- 56.Собко Л. Розвиваємо асоціативне мислення: дидактичні ігри з використанням прийомів ейдетики. *Палітра педагога*. 2017. № 3. С. 20–21.
- 57.Суткова, В., Сагырова О. Розвиток пам'яті в процесі навчання. Сходинки творчого мислення. *Дефектолог*. Київ. Вид. дім "Шкільний світ", 2007. № 3. С. 21-39.
- 58.Таран Т. Наш помічник – ейдетика: теоретичні аспекти й практичні завдання з розвитку пам'яті. *Початкова освіта*. 2018. № 10. С. 33-41.
- 59.Тарасенко Г.С. Інноваційні підходи до мовленнєво-творчої роботи з обдарованими дітьми в контексті підготовки їх до школи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка (початкова освіта). 2010. № 1. С. 56-61.
- 60.Тарасун В.В. Логодидактика: навч. Посіб. 2-е вид. Київ. Видав. Дім "Слово", 2011. 392 с.
- 61.Тищенко В.В.. Рібцун Ю.В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років: поради батькам. Київ. Літера ЛТД, 2006. 128 с.
- 62.Тищенко В.В. Загальний недорозвиток мовлення: перспективи подальших досліджень. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: Серія соціально-педагогічна. Том 2. Випуск 23. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2013. С. 396-405.
- 63.Федій О.А. Технології ейдетики у логопедичній роботі. Естетотерапія: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. С. 249-251.
- 64.Чепурний Г.А. Як навчитися легко вчитися. Навчально методичний посібник. Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2006. 80 с.
- 65.Шах М. Розвиток пам'яті дошкільників: ейдетичні методи. *Психолог дошкілля*. 2017. № 6. С. 4–8.

- 66.Шеремет М.К. Логопедія: підручник. Київ. Видавничий дім "Слово", 2015. 672 с.
- 67.Юхимюк Т. Мнемотехніка: пов'язуємо образ і слово. *Палітра педагога*. 2018. № 2. С. 29–30.
- 68.ЛОГО-АРТ URL: <http://www.logoped.in.ua/>